

Obraćanje visokog predstavnika/specijalnog predstavnika EU Stalnom vijeću OSCE-a

Ekselencije, kolege, dame i gospodo,

Prije svega dozvolite da vam zahvalim što ste mi u ovako ranoj fazi mog mandata kao visokog predstavnika i specijalnog predstavnika Evropske unije dali priliku da vam objasnim kakva je naša trenutna situacija u Bosni i Hercegovini i u kojem pravcu se krećemo.

Postoji jedna stara irska anegdota o motoristi, izgubljenom negdje na uskim seoskim putevima u pokrajini Donegal, koji se zaustavlja pored nekog zemljoradnika i traži upute kako da dođe do Corka. Zemljoradnik mu odgovara da, ako zaista želi doći u Cork, ne bi trebao kretati odavde.

Trenutna situacija u BiH, kako za njene građane tako i za međunarodnu zajednicu, je veoma slična: dvanaest godina nakon Dejtona, ne bismo trebali "kretati odavde".

Situacija je mogla i trebala biti drugačija. Prije dvije godine, djelovalo je kao da će tako i biti.

Već ovog mjeseca, mogli smo i trebali konačno dogovoriti reformu policije u skladu sa dobro poznatim principima EU, te se sada radovati mogućnosti za parafiranje i potpisivanje

sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Stupivši u takav odnos, institucije i građani BiH bi sada dobili potpuno sigurnu mapu koja bi pokazala put ka eventualnom članstvu u EU, prosperitetu i punoj sigurnosti. Ovaj put bi, u svakom slučaju, vjerovatno bio dug a vožnja naporna, ali bi i pravac i konačno odredište svima bili poznati.

Umjesto toga, suočavamo se sa potrebom da smišljamo alternativni pravac ka istom odredištu: odredištu na koji velika većina građana BiH želi stići, dok njihovi političari *tvrd*e da žele stići, međutim sve što su stranački lideri radili, odnosno nisu radili tokom proteklih osamnaest mjeseci, politike koje provode i njihove izjave, pokazuju suprotno.

Nedavni neuspjeh da se postigne politički dogovor o reformi policije je tek posljednja, no ipak ključna, potvrda stalnog pogoršavanja političke dinamike kojem smo svjedoci u BiH od aprila 2006. godine, kada prvi skromni ali ključni paket reformi Dejtonskog ustava nije usvojen zbog svega par glasova.

Nakon toga je vođena otrovna izborna kampanja, koju je karakterizirala beskompromisna i destabilizirajuća retorika; došlo je do zastoja u procesu formiranja vlasti, što je dovelo do neizbježnog dijeljenja vlasti između radikalnijih i nepopustljivih stranaka; također, došlo je do gotovo potpunog zastoja reformi u skladu sa EU te zastoja u normalnom funkcioniranju vlade na državnom nivou.

Iako većina ljudi unutar svakog od konstitutivnih naroda u BiH sada prihvata ovu zemlju kao zajedničku domovinu, još uvijek nema konsenzusa o tome kako bi ova zajednička država trebala biti organizovana. Lojalnost Srba, kako nam premijer Republike Srpske Dodik neumorno i stalno ponavlja, je uslovljena prihvatanjem RS od strane drugih kao legitimnog i trajnog dijela ustavne strukture.

Hrvati su i dalje suštinski nezadovoljni dvoentitetskim

ustrojem, jer smatraju da ih to ograničava na status manjine u većini kantona u Federaciji, uz svega par izuzetaka.

U međuvremenu, većina Bošnjaka želi ustavni poredak koji će ukinuti entitete i omogućiti efikasnu centralnu vladu, čak i ako bi to značilo prenos mnogih nadležnosti na višenacionalne regije.

U teoriji bi trebalo biti moguće pomiriti ove različite stavove. U praksi, ipak, naslijeđe rata i logika nacionalne politike te politike nultog zbira ozbiljno otežavaju ta nastojanja.

Bošnjaci Republiku Srpsku smatraju nelegitimnom i potencijalno secesionističkom. Srbi i Hrvati se, sa svoje strane, boje dominacije Bošnjaka u bilo kakvoj unitarnoj državi. Ovaj strah je uslovljen "demografskim pesimizmom" karakterističnim za centralnu i istočnu Evropu tokom proteklih 150 godina, te pojačan starim jugoslovenskim shvatanjima toga šta znači biti brojčana većina ili manjina i imati (ili nemati) svoju federalnu jedinicu. Niko ne želi biti manjina. Svi žele imati svoju vlastitu jedinicu ili državu.

Reforma policije, pored toga što je ključni preduslov za deblokiranje procesa za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, nije doživjela uspjeh i zato što su najistaknutiji srpski i bošnjački političari željeli da ne uspije. Željeli su da ta reforma ne uspije jer su mislili da bi ta reforma prejudicirala ili unaprijed odredila vrstu ustavnog rješenja koji su ili željeli ili kojem nisu bili skloni.

Tako je to postalo zamjenska arena u kojoj se raspravljalo o budućem ustavu zemlje. Ali izbjegavanje dogovora je bilo i način da se održi *status quo* kojim se povećavaju moć i kratkoročni interesi političke elite.

Političke stranke iz Republike Srpske su počele da smatraju da je očuvanje policije RS-a u njenom sadašnjem obliku ekvivalent

očuvanju Republike Srpske. Stoga su odbili moj predloženi «protokol» i, na kraju, odbacili i tri evropska principa. Na taj način su lideri u Republici Srpskoj odstupili od Sporazuma postignutog u oktobru 2005. godine, koji su sami izradili i prezentirali Narodnoj skupštini RS-a.

Nasuprot tome, glavne političke stranke sa hrvatskim predznakom su cijelo vrijeme bile spremne da pomognu jer su shvatile da bi ispunjenje uslova neophodnih za pristupanje SSP-u otvorilo mogućnosti za reformu Ustava i garantovalo budućnost BiH. SDA, najveća politička stranka sa bošnjačkim predznakom, je takođe odlučila da da podršku kompromisu i djeluje konstruktivno.

Jasno mi je da smo iscrpili sve mogućnosti da u skoro vrijeme osiguramo postizanje dogovora o reformi policije. Postizanje tog sporazuma će i dalje ostati zahtjev, ali bilo kakav sporazum svih stranaka nije moguć sve dok prevladava trenutna polarizovana politička klima.

Evropska unija neće niti odstupiti od ovog uslova za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju niti će tolerisati njegovo nametanje. EU (i međunarodna zajednica) ne mogu željeti SSP za BiH više no što to žele njeni lideri i građani.

To znači da moramo raditi na ostvarivanju značajne promjene u političkoj dinamici zemlje – značajne promjene koja ne samo da će omogućiti potpisivanje SSP nego i ustavnu reformu i konsolidaciju Bosne i Hercegovine kao mirne, funkcionalne, prosperitetne države u kojoj se poštuju zakoni.

Ne želim time sugerisati da će sistem vlasti u BiH ikad prestati da bude komplikovan. Malo je multinacionalnih zemalja u kojima je to moguće. Ali će BiH, integrirana u evro-atlantske strukture, imati sigurnost, prosperitet i samopovjerenje potrebno za očuvanje njene multinacionalne prirode.

Koja je onda moja strategija, moj put?

Razlog za donošenje izmjena i dopuna Zakona o Vijeću ministara je bio da se riješi pitanje nefunkcionalnosti državnih institucija. Mnoge prepreke efikasnom načinu upravljanja, bilo one ugrađene u procedure Vijeća ministara i Parlamentarne skupštine ili one izražene u različitim vrstama kršenja ustavnih prerogativa države od strane entiteta, podrivaju daytonski Ustav. Ne možemo prevazići Dayton dok ga ne provedemo.

U isto vrijeme nastaviću da promoviram program EU putem kampanje javnog informisanja koja je urađena sa namjerom da potpunije upozna građane BiH sa stvarnošću i dobrobitima članstva u EU te da podstakne pojačan pritisak građana na političke elite da postignu kompromis potreban za postizanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Imajući u vidu nacionalnu i političku rascjepkanost BiH, ograničeni domet uglavnom politički obojenih medija i pasivnost prevelikog broja građana, to neće biti lako. Ali, bez obzira na to, moramo pokušati da osiguramo da autoritet OHR-a i bonskih ovlasti postepeno zamijeni privlačna moć stvarnog zanimanja za ono što EU ima da ponudi zemljama koje su spremne da se potrudе da ispune njene standarde.

U tom pravcu OHR će i dalje davati podršku i koordinirati reforme u sferi ekonomije i sektoru pravosuđa. Vladavina prava i zajednički ekonomski prostor su preduslovi ne samo za ulaganja i rast već i za članstvo u EU. Shodno tome organizovao sam nekoliko serija sastanaka u vezi sa vladavinom prava i predsjedavao sam konferencijom o ekonomskom razvoju.

U vezi sa tim predviđam da će oživjeti borba protiv organiziranog kriminala i korupcije. Organizirani kriminal i korupcija nisu samo pogubni sami po sebi, nego i percepcija nedodirljivosti političara i kriminalaca visokog profila čini da se građani osjećaju nemoćnim i bez prava glasa.

Kakva je bila reakcija na moje prošlosedmične odluke?

[Lideri više stranaka iz RS, i konkretno premijer Dodik, tvrde da su moje mjere nepravedne i da njima ugrožavam stabilnost BiH. Dodik prijeti da će sve predstavnike iz svoje stranke povući sa njihovih položaja u državnim institucijama, konkretnije iz vlade na državnom nivou.

Uložio sam dodatne napore da gospodinu Dodiku pojasnim suštinu moje prošlosedmične odluke. Prije donošenja odluke, provedene su brojne konsultacije sa akterima iz međunarodne zajednice a bh. liderima su dostavljene informacije. U ponedjeljak sam otputovao u Banja Luku da gospodinu Dodiku detaljno objasnim svoju odluku.

Svi morate biti svjesni da ću istrajati u svojim odlukama. Provešću svoj mandat i ispoštovati Daytonski mirovni sporazum. Svi koji dovode u pitanje autoritet Visokog predstavnika, Vijeća za provedbu mira i Daytonskog mirovnog sporazuma igraju se s vatrom. Siguran sam da takav stav treba da ima jaku podršku međunarodne zajednice.

Saradnja sa drugim akterima iz međunarodne zajednice na terenu i koordinacija civilnog dijela provedbe mirovnog sporazuma ključni je dio mog mandata u skladu sa Aneksom 10. Daytonskog sporazuma. Misija OSCE-a je ključni partner u tome.

Želio bih zahvaliti Stalnom vijeću za njihov angažman u BiH. Vaša misija je najveća međunarodna civilna organizacija u BiH, sa najvećim prisustvom na terenu i sa dvanaest godina iskustva. Po mom mišljenju, ona će i dalje imati važnu ulogu u tri oblasti tranzicije:

- Izgradnja pristupačnih i odgovornih organa vlasti, bilo da je riječ o opštinskom nivou ili pak u funkcionalnom državnom parlamentu;
- Promoviranje pravde, osiguravajući adekvatno krivično gonjenje u slučajevima ratnih zločina i jačajući poštivanje ljudskih prava; te

· Uspostava obrazovnog sistema koji uključuje građanske vrline i međusobno poštovanje, a istovremeno priprema mlade generacije za zajedničku evropsku budućnost.

Neki od prioriteta Misije OSCE-a donijeće dugoročne prednosti; obrazovna reforma je tako suštinska i tako teška da će za njeno okončanje trebati još puno godina. Počeli smo tako što smo obezbijedili zakonske okvire i uspostavili institucije, ali puno je teže provesti zakone i postići funkcionalnost raznih agencija. Za to je potrebna promjena načina razmišljanja. Ali ako se ne promijene stavovi mladih generacija, ova će se zemlja u budućnosti suočiti sa ozbiljnim problemima.

Drugi OSCE-ovi prioriteti direktno su vezani za plan koji sam naveo, prije svega kada je riječ o zadacima OSCE-a u oblasti sigurnosti, u skladu sa Aneksom 1. Daytonskog mirovnog sporazuma.

A isti je slučaj i sa izradom sveobuhvatne domaće strategije kojom bi se riješilo više od 10.000 potencijalnih slučajeva ratnog zločina – te osiguralo da domaći pravosudni sistem bude u mogućnosti da to uradi.

Prethodno pomenuto kao i uspostava istinske, međudržavne saradnje u krivičnom gonjenju slučajeva ratnih zločina su zajednički ciljevi.

U mom nedavnom obraćanju državnom Parlamentu, kao i tokom sesije za razmjenu mišljenja koju je moj ured organizirao sa predstavnicima domaćeg pravosudnog sektora i međunarodne zajednice, naglašeno je da prepreke koje nastaju u regionalnoj pravosudnoj saradnji u postupcima za ratne zločine, uprkos određenih pozitivnih rezultata na ekspertnom nivou do kojih se došlo kroz proces koji predvodi OSCE, i dalje povećavaju prostor nekažnjivosti za osumnjičene za ratne zločine.

Ukoliko će u bliskoj budućnosti sve zemlje u regionu dijeliti zajedničke vrijednosti pravosudne saradnje bit će važno da one

takve prepreke među sobom riješe kao Evropljani.

Isto tako, uloga misije OSCE-a u praćenju procesa za ratne zločine koji su iz Haga prebačeni u BiH, pomaže da se osigura da na takve procese svi gledaju kao na legitimne procese, na taj način doprinoseći poslijeratnom razumijevanju i pomirenju.

Uzimajući u obzir smanjenje prisustva OHR-a i UNHCR-a na terenu tokom posljednjih godina, OSCE također podnosi veoma značajne izvještaje o stanju povratka izbjeglica i ljudskih prava u udaljenim dijelovima zemlje.

OSCE nas kontinuirano izvještava o tome šta se dešava na terenu.

U zaključku bih želio da ponovim da sam uvjeren da je evropski put jedino rješenje za postizanje dugoročne stabilnosti u cijelom regionu. To je najbolji put naprijed za BiH.

Za sada se čini da je međunarodna zajednica primorana da se usredotoči na implementaciju Daytonskog sporazuma. Nadajmo se da će svi lideri u BiH poštivati Daytonski sporazum, učiniti BiH funkcionalnom, te odlučiti da omoguće zemlji da nastavi svoj put ka Evropi.

Hvala.